

сярэдне ХХ стагоддзя, у савецкай ідэалагічнай трактоўцы, геранія Райніса – узвышаная асоба, якая змагаецца не толькі са сваімі пачуццямі, але і з сацыяльнымі абставінамі. Байба – сірата, бяздольная, а таму не можа быць шчаслівай. Больш таго, не дае гэтага і пачуццё віны перад сястрою Занай, якая пакрыўджаная і зганьбаваная ўчынкам Улдыса вырашае пакончыць жыццё самагубствам. У канцы ж ХХ стагоддзя, латышскі рэжысёр здолеў раскрыць іншы, міфалагічна-пачуццёвы, змест вобразаў і праблем п’есы “Ветрык, вей!” класіка латышскай літаратуры Яна Райніса.

Такім чынам, супастаўляльны аналіз пастановак п’есы Я.Райніса “Ветрык, вей!” Віцебскім акадэмічным драматычным тэатрам імя Якуба Коласа і Рыжскім тэатрам Дайлес дазваляе сцвярджаць агульнасць культурных вектараў і наяўнасць культурных узаемасувязей Беларусі і Латвіі.

ЛІТАРАТУРА

1. Няфёд, У.І. Гісторыя беларускага тэатра: вучэб. дапаможнік для тэатр.-маст. ін-та / У.І. Няфёд. – Мінск: Выш. шк., 1982. – 543 с.

*І.В. Саматой,
Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Маішэрава*

ЛАТГАЛЬСКІ БЕЛАРУС СТАНІСЛАЎ ВАЛОДЗЬКА

Беларусы заўсёды былі прыкметнай этнічнай агульнасцю ва Усходняй Латвіі, якую прынята называць Латгаліяй. Яны прынялі вялікі ўдзел у фарміраванні культурных традыцый гэтага рэгіёну. Спрыяльным часам для развіцця беларускай асветы і культуры былі 20–30-ыя гады мінулага стагоддзя, калі ў Латвіі (асабліва ў Латгаліі) існавалі беларускія школы і гімназіі, настаўніцкія курсы, грамадска-культурныя таварыствы, драматычныя тэатры, выдавецтвы, выходзілі газеты, часопісы на беларускай мове.

У гэты час у Даўгаўпілсе жылі і працавалі вядомыя навукоўцы, пісьменнікі, культурныя дзеячы, настаўнікі, такія, як П. Мядзёлка, Э. Будзька, С. Сахараў, У. Жылка, Э. Вайвадзіш, В. Вальтар і іншыя.

Актыўным адраджэнцам беларускай культуры ў сённяшняй Латгаліі з’яўляецца ўрадженец Гродзенскай вобласці, былы старшыня культурна-асветніцкага аб’яднання “Уздым” паэт Станіслаў Валодзька. Ён нарадзіўся ў вёсцы Падольцы, што на Астравеччыне 11 лістапада 1956 г. у сялянскай сям’і. У 1974 г. скончыў Жукойненскую сярэднюю школу. Працаваў шафёрам, потым – механікам на чыгунцы у Літве, а затым у Латвіі. У 1987 г. скончыў завочнае аддзяленне філалагічнага факультэта БДУ.

Сёння Станіслаў Валодзька працуе намеснікам дырэктара школы па гаспадарчых пытаннях у Даўгаўпілсе. Ён часты госць Віцебска. Не аднойчы праводзіў творчыя вечары ў Віцебскім дзяржаўным універсітэце імя П.М. Машэрава, абласной бібліятэцы. У 2011 г. у Віцебску цёпла віталі дэлегацыю беларускага таварыства “Уздым” з Даўгаўпілса. Землякі прыехалі на Бацькаўшчыну са сваімі творчымі скарбамі: у Віцебскай абласной філармоніі ладзіўся вечар Станіслава Валодзькі, сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі. Падчас імпрэзы гучала нямала песень на вершы паэта. Прычым іх выконвалі артысты з розных гарадоў. Даўгаўпілс прадстаўляў беларускі вакальны гурт “Ластаўкі”, салісты Сяргей Піманаў, Аляксандр Лапа і Вікторыя Сяліцкая. Спявалі і віцябчане – салісты вядомага ансамбля “Талака” Аляксандра Рыжкова і Валерый Бруйно, а таксама вакальнае трыо “Каўчэг”. Выступала заслужаная артыстка Чачэна-Інгушкай Рэспублікі Валянціна Шылава. На вечары быў і кампазітар з Браслава Альберт Белусь – ён аўтар музыкі шэрагу песень на вершы паэта.

Першыя вершы С. Валодзькі выйшлі ў газеце “Астравецкая праўда” ў 1974 г. Пазней стаў друкавацца ў “Чырвонай змене”, “Маладосці”, “Полымі”, “ЛіМе”, “Родным слове”. У 1983 г. у выдавецтве “Мастацкая літаратура” ў серыі “Першая кніга” выйшаў калектыўны зборнік “Сцяжына”, дзе змешчана вялікая падборка вершаў С. Валодзькі. Выходзяць зборнікі вершаў для дзяцей “Бусінкі” (1995), “Чудесный котик” (2001), “Калыханкі і пацешкі для Антошкі і Алежкі” (2002). У 1996 годзе – зборнік “У вачах Айчыны”, у 1998 – “Зварот да сэрца”, у 2007 – “Зялёнае лета” (у сааўтарстве). Пра яго кнігу “Памяці гаючая трава” (2002) Э. Мекш, доктар філалогіі, адазваўся так: “Станіслаў Валодзька адкрывае нам, чытачам, сваё сэрца, дзе трапечуць і боль, і трывога за зямлю і за людзей на гэтай зямлі. На зямлі, дзе гаючымі зёлкамі – памяць, што не дае нам стаць блуднымі сынамі, здрадзіць хрысціянскім ісцінам” [2, с. 46].

Лірычны герой паэта – чалавек, які бярэ на сябе маральную адказнасць перад Радзімай і яе мінулым, адказнасць за будучае, свята захоўвае памяць і заветы продкаў, землякоў, бацькоў:

Ты роднае зямлі
Паклонішся калі?
І продкам, што ў зямлі,
Паклонішся калі?

Іх душы, як з вакон,
З нябёс глядзяць спакон:
Калі ты аддасі
Айчыне свой паклон?.. [1, с. 18]

Часта гучыць у вершах С.Валодзькі сумны матыў вяртання ў родны дом, дзе ён ужо, на жаль, рэдкі госць:

Запыталася хата:
– Што так доўга не быў,
Што ты маме і тату
Пакланіцца забыў?

Запыталася хата:
– Што так доўга не быў,
Што ўваходзячы, раптам
Гуз на лобе набіў?! [1, с. 25]

Пранікнёна-гужліва з запозненым разуменнем уласнай віны паэт прызнаецца:

... Знайшоў не болей ты, чым страціў,
Сумленне голас падае, –
Часцей ты стукаўся да маці,
Як быў пад сэрцам у яе! [1, с. 6]

У паэтычных радках даўгаўпілскага творцы шмат прызнанняў у любові: да маці, жанчыны, дзяцей, малой Радзімы. Гэта слухна адзначыў П. Маляўка ў артыкуле “Творчая індывідуальнасць паэта”: “Быць паэтам – гэта значыць быць адказным за праўдзівасць альбо памылковасць шляхоў сваёй душы, бо яна застаецца ў вершаваных радках памяццю і надзеяй, верай і спадзяваннем. Любоўю, вернасцю і вечнасцю прасякнуты амаль усе вершы С. Валодзькі, пазначаныя гэтымі выразнымі апазнавальнымі знакамі –своеасаблівымі носьбітамі паэтавай думкі, настрою, справядлівасці” [4 с. 147]. Святое разуменне Айчыны для паэта – гэта найперш невычэрпная любоў да роднай старонкі, роздум пра яе лёс:

Адчуваю, Айчына,
Твой журботны пагляд:
Каб не сталі злачынна
Мы адходзіць назад.

Адчуваю, Айчына,
Біятокі твае,
Нам людзьмі заставацца б
Колькі сілы стае. [3, с. 52]

Увасабленнем ахвярнай і святой любові для паэта з’яўляецца постаць маці, самабытнай швачкі і пывунні Францішкі Іосіфаўны. Для яго яна найлепшы настаўнік урокаў дабрыні, працавітасці, высокай маральнасці, захавальніца народных традыцый:

О, дзяцінства маё, ты само, як нядзеля,
Як пірог на пахучым кляновым лісце.
Гаварыла матуля: “Не стукайце, дзеці,
Бо ад стуку ў печы пірог не расце.” [2, с. 37]

Матчынай дабрынёй, чалавечай спагадлівасцю, жыццёвым вопытам азораны і сагрэты ўвесь экзістэнцыяльны свет творцы (вершы “Памяці маці”, “Вяртанне”, “Маміны завушніцы”, “Залаташвачка”).

У паэзіі С. Валодзкі асаблівае месца займае прыветны, утульны, шумлівы свет прыроды, увасоблены ім у вобразе белага бэзу з “пяціпялёсткавым шчасцем” [1, с. 28] у маі. Пейзажная лірыка – гэта не толькі прыгожыя прыродаапісанні, а найперш – філасофскія роздумы-медытацыі. Паэт тонка заўважае зменліва-трапяткі стан прыроды: “пажар-птушку божае зары” [1, с. 53], “з нябеснай яблыні ападак” [1, с. 14], “вясельную браму вясёлкі” [1, с. 19]. Любоў да прыроды – гэта не банальнае замілаванне краявідамі, а ўсвядомленае пачуццё маральнай адказнасці за кампайнейшчыну меліярацыі, знішчэнне жывёл і птушак (вершы “Так выхваляліся горда”, “Забойства ласіхі”, “Салоўка”, “Лесу”). Высакародныя і пранікнёныя радкі верша-гімна “На адлёт гусей”:

Край мой –
Ваша Светласць
Родныя Крыніцы
І Высокасць Ваша
Родныя Бары! [1, с. 5]

Многія вершы аб Радзіме гучаць на добрай публіцыстычнай ноце, яны грунтуюцца на веданні гісторыі і веры ў будучыню свайго народа. Героямі твораў С. Валодзкі з’яўляюцца вядомыя беларускія, польскія, латышскія асветнікі і пісьменнікі (“Позірк Еўфрасінні”, “Яніс Райніс і беларусы”, “Ля помніка маці Райніса ў Віцебску”, “Памяці Казіміра Сваяка”, “На кургане славы Адама Міцкевіча ў Наваградку”, “Ля сіняй бухты”). Гістарызм мастацкага мыслення паэта вызначаецца не толькі зацікаўленым усёведаннем, а нечакана-ўражлівым, метафарычным увасабленнем падзей і фактаў. Элементы публіцыстычнасці ў радках зрошчаюцца з эмоцыяй лірызму, экспрэсіяй рэльефных вобразаў.

Крытыкі неаднойчы звярталі ўвагу, што паэзія аўтара традыцыйная ў лепшым сэнсе гэтага слова. У ёй не сустрэнеш эксперыментальных пошукаў формы, памеру, рэдкіх мастацкіх прыёмаў постмадэрнізму. Адначасова яго паэзія гранічна шчырая, спавядальная, жартаўліва-сур’эзная. Адчуваецца свабоднае валоданне вобразнымі магчымасцямі роднага слова, цесная сувязь з вуснай

народнай творчасцю, з традыцыямі класікаў беларускай літаратуры Я. Купалы і М. Багдановіча. Часам адчуваецца ўплыў ясенінскіх матываў і вобразаў:

Пройдзе усё, нібы вянкi на Яна.
Толькі мне здаецца і тады
Да зямлі любоўю буду п'яны
У яблынь дым,
Убелых яблынь дым! [1, с. 5]

Мастацкая палітра паэзіі С. Валодзькі вызначаецца вялікай разнастайнасцю. Элегічна-спавядальныя матывы спалучаюцца з душэўным аптымізмам, жыццесцвярджальным пафасам, часам палемічнай задзірыстасцю. Вытокі яго паэзіі – у роднай астравецкай зямлі, а рэчышча пралягае між берагамі Латгаліі.

ЛІТАРАТУРА

1. Валодзька, С. У вачах Айчыны / С. Валодзька. – Мінск: Палымя. – 1996. – 31 с.
2. Валодзька, С. Памяці гаючая трава / С. Валодзька. – Даўгаўпілс. – 2001. – 158 с.
3. Крывіцкія руны: Беларускія пісьменнікі Латвіі / Укл. і прадм. С. Панізніка / – Мінск: Беларускі кнігазбор. – 2003. – 339 с.
4. Маляўка, П. Творчая індывідуальнасць паэта / П. Маляўка // Палымя. – 2012. – № 8. – С. 147.